

Examen VMBO-KB

2010

tijdvak 1
donderdag 27 mei
13.30 - 15.30 uur

economie CSE KB

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 37 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 49 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

Iedereen wordt er beter van

Bij de beantwoording van de vragen 1 tot en met 6 moet je soms gebruikmaken van de informatiebronnen 1 en 2 in de bijlage.

Kees heeft eindelijk zijn felbegeerde mobiel. Hij ging voor het merk 'Kanio' en zit er een beetje mee te spelen om alle mogelijkheden te ontdekken. Hij is verrast door de woorden 'Made in China'. Dat had hij niet van dit merk verwacht.

- 1p   **1**   Kees praat met zijn vader over het aantal producten dat Nederland uit China invoert. Volgens zijn vader staat China op de vijfde plaats van de landen waarvan wij het meeste invoeren.
Welk land is de belangrijkste handelspartner van Nederland?
A   Duitsland
B   Finland
C   Frankrijk
D   Spanje
- 1p   **2**   Kees gaat verder met zijn verkenning. Hij leest in de handleiding dat het hoofdkantoor van 'Kanio' in Europa zit. Dat is raar. De fabriek in China en het kantoor in Europa.
→ Geef een reden waarom Kanio het hoofdkantoor in Europa heeft.
- 1p   **3**   Voor Kees is de handleiding niet helemaal duidelijk. Gelukkig is de helpdesk er nog. Kees belt met de helpdesk. Hij krijgt iemand aan de lijn die uitstekend Nederlands spreekt, maar wel met een accent. Bij navraag blijkt hij met iemand in Ierland gesproken te hebben.
Hoe noem je het bellen vanuit Nederland met een helpdesk in Ierland?
A   het exporteren van diensten
B   het exporteren van goederen
C   het importeren van diensten
D   het importeren van goederen

Kees leest in de krant dat er bij Oost-Afrika op zee steeds meer piraterij voorkomt. Schepen worden door piraten gekaapt en pas na betaling van een fors losgeld worden de bemanning en het schip weer vrijgelaten.

Gebruik informatiebron 1.

- 2p   **4**   Kees heeft zijn mobiel gekocht voor € 83,30. Hij vindt dat hij deze telefoon op tijd gekocht heeft. De prijzen zullen ongetwijfeld stijgen doordat er op zee steeds meer piraterij heerst. Schepen zullen een langere weg kiezen om piraterij te voorkomen. De verwachting is dat de vervoerskosten met 50% zullen toenemen.
→ Wat zal de verkoopprijs (inclusief btw) van een mobiel worden, als de vervoerskosten met 50% stijgen? Schrijf je berekening op.

Gebruik informatiebron 2.

- 2p   **5**   Door handel kunnen wij beschikken over producten die we zelf niet kunnen maken en de exportlanden kunnen daaraan verdienen. Maar de handel is niet altijd helemaal vrij. Als de import te bedreigend wordt voor het eigen land worden er maatregelen genomen.

→ Geef, naast invoerrechten, nog twee mogelijke maatregelen om de eigen handel te beschermen.

- 1p   **6**   Kees vindt het jammer dat elk land zijn eigen handel beschermt. Als de handel helemaal vrij is, heeft elk land daar voordeel van. De industrielanden kunnen goedkoop importeren en de ontwikkelingslanden kunnen er wat aan verdienen. Zo wordt iedereen er beter van.

De vader van Kees zegt: "De ontwikkelingslanden gaan er door vrijhandel soms op vooruit, maar soms ook op achteruit."

→ Noem een oorzaak waarom vrijhandel ertoe kan leiden dat ontwikkelingslanden erop achteruit gaan.

Zorgen om de rente

Bij de beantwoording van de vragen 7 tot en met 12 moet je soms gebruikmaken van informatiebron 3 in de bijlage.

Hans van Opta heeft dringend een nieuwe auto nodig. Hij heeft daarvoor onvoldoende geld op de bank en daarom is hij van plan een lening af te sluiten.

- 1p 7 Hans twijfelt een beetje. Is dit wel het goede moment om geld te lenen? Op dit moment zijn in het algemeen de prijzen vrij stabiel. Maar als de prijzen fors gaan stijgen, ben je juist voordelig uit als je een lening afsluit. Wanneer kan een situatie met grote prijsstijgingen voordelig zijn als je geld geleend hebt?
- A Als je inkomen net zo veel stijgt als de prijzen kan je makkelijker je schuld aflossen.
  - B Als je inkomen minder stijgt dan de prijzen kan je makkelijker je schuld aflossen.
  - C Als de wisselkoers ten opzichte van het buitenland gunstiger is.

- 1p 8 Maar, bedenkt Hans, als de prijzen hard stijgen, wordt de rente vaak door de Europese Centrale Bank (ECB) verhoogd. Daarmee wil de ECB de prijsstijging weer verminderen. Hieronder staan drie denkstappen.
- 1 De mensen gaan minder besteden.
  - 2 De mensen gaan minder lenen.
  - 3 De mensen moeten meer rente betalen.
- In welke regel staan de denkstappen in een logische volgorde?
- A De ECB verhoogt de rente → 1 → 2 → 3 → de prijsstijging wordt minder.
  - B De ECB verhoogt de rente → 1 → 3 → 2 → de prijsstijging wordt minder.
  - C De ECB verhoogt de rente → 2 → 1 → 3 → de prijsstijging wordt minder.
  - D De ECB verhoogt de rente → 2 → 3 → 1 → de prijsstijging wordt minder.
  - E De ECB verhoogt de rente → 3 → 1 → 2 → de prijsstijging wordt minder.
  - F De ECB verhoogt de rente → 3 → 2 → 1 → de prijsstijging wordt minder.

Gebruik informatiebron 3.

- 2p 9 Na lang nadenken neemt Hans een besluit. Wel of geen prijsstijgingen, hij heeft gewoon € 10.000 nodig voor zijn nieuwe auto. Hans kiest voor een persoonlijke lening met een looptijd van 10 jaar.
→ Bereken de totale kredietkosten van deze persoonlijke lening voor Hans. Schrijf je berekening op.
- 1p 10 De auto die Hans op het oog heeft is echt een prachtkarretje van nog maar 5 jaar oud. De afbetalingsperiode van deze lening is maar liefst 10 jaar!
→ Leg uit waarom het niet verstandig is om in dit geval voor een lange afbetalingsperiode te kiezen.

Gebruik informatiebron 3.

- 1p 11 Hans sluit de persoonlijke lening af voor 10 jaar. Hij ziet in de krant dat de rente aan het stijgen is. "Ik maak me zorgen om mijn persoonlijke lening. Door de stijgende rente gaat me die veel meer kosten."
→ Loopt Hans het risico dat hij door de stijgende rente voor zijn persoonlijke lening meer moet gaan betalen? Geef hiervoor een verklaring.
- 2p 12 De buurman van Hans zegt: "Volgens mij had je beter eerst kunnen gaan sparen." Hans is het daar niet mee eens.
→ Geef eerst een argument waarom Hans beter had kunnen **sparen** en daarna een argument waarom Hans beter kan **lenen**.

Maaike naar het MBO

Bij de beantwoording van de vragen 13 tot en met 18 moet je soms gebruikmaken van de informatiebronnen 4 en 5 in de bijlage.

Maaike Martens is 21 jaar. Ze heeft 5 jaar geleden haar diploma VMBO-TL behaald. Door persoonlijke omstandigheden kon ze geen vervolgopleiding gaan volgen. Gelukkig vond ze toen een baantje bij een pizzeria. Maar dit jaar heeft ze te horen gekregen dat een fulltimebaan er niet meer in zit. Ze werkt nu nog maar twee avonden in de week bij de pizzeria. Ze is wel op zoek naar een fulltimebaan, maar die heeft ze tot nu toe niet gevonden.

- 1p 13 Op de avonden die Maaike werkt doet ze dat van 18.00 uur tot 23.00 uur. Ze heeft zich ook in laten schrijven bij het UWV-WERKbedrijf (het vroegere CWI) voor een fulltimebaan. Ze heeft vorige week nog een sollicitatiebrief geschreven. Ze staat te popelen om met een fulltimebaan te beginnen. Behoort Maaike tot de beroepsbevolking?
- A Ja, Maaike werkt bij de pizzeria.
  - B Ja, Maaike zoekt een fulltime baan.
  - C Nee, Maaike is gedeeltelijk werkloos.
  - D Nee, Maaike werkt te weinig uren bij de pizzeria.

Gebruik informatiebron 4.

- 2p 14 Het vinden van een fulltimebaan valt haar niet mee. Ze vindt dat het erg lang duurt. "Misschien dat ik beter eerst een MBO-opleiding kan gaan volgen. Dan heb ik minder kans om werkloos te worden."
→ Maaike heeft gelijk. Bereken hoeveel procent van de VMBO-TL-afgestudeerden werkloos is en hoeveel procent van de MBO-afgestudeerden werkloos is. Schrijf je berekening op.

Gebruik informatiebron 5.

- 2p 15 Wijsheid komt met de jaren. Daarom besluit Maaïke te beginnen met een horecaopleiding (niveau 4). Ze woont op kamers. Naast de basisbeurs krijgt ze dan als aanvullende beurs € 133 per maand. Lenen wil ze niet. De zorgtoeslag bedraagt € 408 per jaar. Ze verdient bij de pizzeria € 31,75 netto per week. Maaïke heeft een maandbegroting gemaakt. Haar ouders betalen maandelijks het ontbrekende bedrag van de begroting bij.

ontvangsten per maand	
basis- en aanvullende beurs	A
zorgtoeslag	€ 34,00
loon pizzeria	B
bijdrage ouders	€ 145,00
totaal	C

→ Welke bedragen moeten bij **A**, **B** en **C** worden ingevuld? Schrijf je berekening op.

Gebruik informatiebron 5.

- 2p 16 Maaïke is vastbesloten haar horecaopleiding af te maken. “Maar stel dat ik er na 12 maanden toch genoeg van heb. Dan gaat me dat gigantisch veel geld kosten”, zegt ze. “Niet alleen een deel van mijn beurs, maar ook mijn OV-studentenkaart moet ik dan terugbetalen.”

→ Bereken hoeveel geld Maaïke terug moet betalen als ze na 12 maanden stopt met haar opleiding en dus geen diploma haalt. Schrijf je berekening op.

- 1p 17 Het verstrekken van studiebeurzen voor studenten kost de overheid veel geld. De overheid vindt goed onderwijs belangrijk, onder andere om de economische groei te stimuleren.

Hieronder staan drie tussenstappen.

- 1 De arbeidsproductiviteit stijgt.
- 2 De kwaliteit van de productiefactor arbeid verbetert.
- 3 Meer kinderen gaan verder leren.

In welke regel staan de tussenstappen in een logische volgorde?

- A** Overheid verstrekt studiebeurzen → 1 → 2 → 3 → economische groei.
B Overheid verstrekt studiebeurzen → 1 → 3 → 2 → economische groei.
C Overheid verstrekt studiebeurzen → 2 → 1 → 3 → economische groei.
D Overheid verstrekt studiebeurzen → 2 → 3 → 1 → economische groei.
E Overheid verstrekt studiebeurzen → 3 → 1 → 2 → economische groei.
F Overheid verstrekt studiebeurzen → 3 → 2 → 1 → economische groei.

- 1p 18 Maaïke zegt: “Ik vind het geen goed idee dat een deel van de beurs terugbetaald moet worden als het niet lukt het diploma te halen. Dat werkt ontmoedigend op mensen zoals ik.”

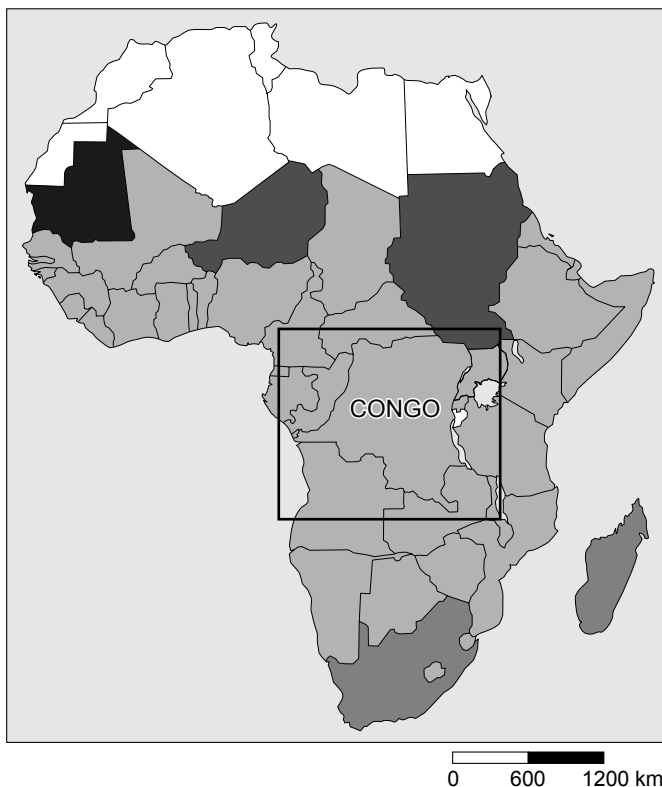
Haar vriendin Leontien is het niet met haar eens: “De huidige regeling stimuleert juist wél dat mensen zoals jij een diploma halen.”

→ Met wie ben jij het eens? Met Maaïke of Leontien? Geef een argument voor je keuze.

Congo is ziek

Bij de beantwoording van de vragen 19 tot en met 23 hoef je geen gebruik te maken van informatiebronnen in de bijlage.

Congo is een land in Afrika waar extreme armoede heerst. Er is gebrek aan voedsel, onderdak en gezondheidszorg. Voor de bevolking betekent dit dat zij nauwelijks medische zorg kan krijgen. Ziekten als cholera, mazelen en aids zijn wijdverspreid en maken veel slachtoffers onder de bevolking.

- 1p **19** Veel westerse landen en organisaties helpen om de onderontwikkeling te verminderen. Het kwijtschelden van schulden en rechtstreeks geld geven zijn daar voorbeelden van.
Maar er zijn nog meer manieren om de onderontwikkeling te verminderen.
→ Noem één andere manier waarop westerse landen kunnen helpen om de onderontwikkeling van bijvoorbeeld Congo te verminderen.

- 2p 20 Congo had op 1 januari 2006 een schuld van 150 miljoen dollar bij de Wereldbank. De rente bedroeg 2,3%. Congo kon op 1 januari 2007 een bedrag van 4 miljoen dollar overmaken naar de Wereldbank. Van dit bedrag werd eerst de rente betaald.
→ Welk bedrag bleef er over voor aflossing van deze schuld? Schrijf je berekening op.
- 2p 21 Door middel van leningen zijn ontwikkelingslanden soms geholpen.
→ Zijn leningen een vorm van structurele hulp of niet? Geef een argument voor je mening en een voorbeeld.
- 2p 22 Congo wordt ook geteisterd door hoge kindersterfte. Oorzaak hiervan is de slechte medische hulp. Marc werkt voor Artsen zonder Grenzen. Hij heeft ervoor gekozen om voor drie jaar naar Congo te gaan. Hij probeert daar wat te doen aan de slechte medische hulp. Marc denkt dat vermindering van de kindersterfte belangrijk is voor de economische ontwikkeling van Congo.
→ Noem twee andere factoren die de economische ontwikkeling van Congo kunnen stimuleren.
- 1p 23 In Congo wordt ongeveer drie keer zoveel uitgegeven aan terugbetaling van leningen als aan gezondheidszorg en onderwijs samen.
Marc vindt dat ieder mens, waar ook ter wereld, recht heeft op een menswaardig bestaan. Rijke landen moeten daarbij helpen waar ze maar kunnen, vindt hij. Terugbetalen van schulden vindt hij onzin. "Gewoon kwijtschelden", zegt hij. Zijn broer Mathijs vindt dat je ontwikkelingslanden niet zomaar geld moet geven of schulden kwijtschelden. "Op lange termijn help je een land daar niet mee", aldus Mathijs.
→ Geef een argument voor de mening van Mathijs.

Marlien

Bij de beantwoording van de vragen 24 tot en met 30 hoef je geen gebruik te maken van informatiebronnen in de bijlage.

Marlien woont samen met haar ouders in een klein dorpje in het oosten van Nederland. De vader van Marlien werkt fulltime als bedrijfsleider van een supermarkt. De moeder van Marlien past soms op de kinderen van de burens. Zij ontvangt hiervoor € 420 netto per maand. De vader van Marlien ontvangt € 1.450 netto loon per 4 weken. Verder ontvangen ze nog € 330 kinderbijslag per kwartaal. Daarnaast ontvangen ze nog € 1.080 rente per jaar van hun spaartegoed.

- 1p 24 De vader van Marlien zou ergens anders veel meer kunnen verdienen. "Toch is mijn welzijn hoger, ondanks mijn lagere inkomen", zegt hij.
→ Geef een reden waarom zijn welzijn hoger kan zijn terwijl zijn loon lager is.

- 1p **25** De familie ontvangt per jaar € 1.080 aan rente van hun 3% spaarrekening.
→ Bereken wat het bedrag is dat de ouders van Marlien op de spaarrekening hebben staan. Schrijf je berekening op.
- 2p **26** De vader van Marlien krijgt per 4 weken betaald, de moeder krijgt per maand betaald, de kinderbijslag komt per kwartaal en de rente wordt jaarlijks uitbetaald.
→ Bereken hoeveel de familie gemiddeld per maand aan netto inkomen ontvangt inclusief de kinderbijslag en de rente. Schrijf je berekening op.
- 1p **27** De moeder van Marlien is altijd erg druk in haar groentetuin. Ze verbouwt groente voor eigen gebruik.
Over welke productie gaat het hier?
A productie voor verkoop
B ruil in natura
C zelfvoorziening
- 1p **28** De moeder van Marlien levert soms wat groente aan haar buurvrouw. De buurvrouw maakt daarvoor af en toe de ramen van het huis van Marliens moeder schoon.
Hoe wordt dit inkomen voor de beide vrouwen genoemd?
A bijstand
B loon in natura
C pacht
D rente
- 1p **29** Marlien en haar moeder hebben een gesprek over de groente uit hun tuin. De moeder van Marlien zegt dat het om schaarse goederen gaat. Marlien is het daar niet mee eens. Marlien zegt: "Omdat we meer dan genoeg producten hebben, kunnen ze niet schaars zijn."
→ Geef aan wie gelijk heeft en geef daarvoor een argument.
- 1p **30** Af en toe heeft de moeder van Marlien ook wat groente verkocht. Het geld van de verkochte groente heeft ze gespaard. Ze wil het spaargeld gebruiken voor de aanschaf van een nieuwe eethoek. Ze zegt tegen haar man: "Als we ons spaargeld op de bank laten staan, weten we niet of we er volgend jaar nog hetzelfde mee kunnen kopen, ondanks de rente." Ondanks de ontvangen rente, kan zij volgend jaar de nieuwe eethoek misschien niet kopen van dit spaargeld.
→ Geef een reden waarom zij volgend jaar de nieuwe eethoek misschien niet kan kopen, ondanks de ontvangen rente.

Proost!

Bij de beantwoording van de vragen 31 tot en met 37 moet je soms gebruikmaken van de informatiebronnen 6, 7 en 8 in de bijlage.

Nederlanders drinken steeds meer wijn. In 2007 heeft Nederland 423 miljoen liter wijn geïmporteerd. Dat is 30 miljoen liter meer dan in 2006.

Gebruik informatiebron 6.

- 1p **31** Het aandeel van Duitse wijnen in de Nederlandse wijninvoer stijgt al een aantal jaren.
→ Hoeveel liter wijn werd er door Nederland in 2007 uit Duitsland ingevoerd? Schrijf je berekening op.
- 1p **32** Ook in Nederland wordt wijn verbouwd. De prijs van een fles Nederlandse wijn is in Nederland vaak hoger dan een fles wijn van dezelfde kwaliteit uit het buitenland. Dit terwijl de transportkosten van een fles buitenlandse wijn hoger zijn dan van een fles Nederlandse wijn.
→ Geef een reden waarom een fles buitenlandse wijn in Nederland toch goedkoper kan zijn dan een fles Nederlandse wijn.

Een aantal varkensboeren uit de Achterhoek kan zich laten omscholen tot wijnboer, met subsidie van de provincie Gelderland en de Europese Unie (EU). Boer Harms denkt erover zijn varkens de deur uit te doen en druiven te gaan verbouwen.

- 1p **33** Boer Harms is verrast dat de provincie en de EU subsidie willen geven als hij zich laat omscholen. "Wat kan het de EU nu schelen of ik varkens houd of wijn verbouw?", vraagt hij zich af.
→ Geef een argument voor de EU om deze subsidie aan boer Harms te verstrekken.

Gebruik informatiebron 7.

- 1p **34** Er komen steeds meer wijnboeren in Nederland. Om een bedrijf voldoende winstgevend te laten zijn, mag een bedrijf niet te klein zijn.
→ Bereken de gemiddelde grootte van een Nederlandse wijnboerderij in 2007 in hectares (ha). Schrijf je berekening op.

- 1p **35** Voor het vullen van de flessen (dit noemt men bottelen) gebruikt men een machine. Deze kan 12.500 flessen wijn bottelen per jaar. In informatiebron 8 zie je dat de kosten van het bottelen € 0,75 per fles wijn zijn. Tenminste, als je per jaar 10.000 flessen wijn produceert. Boer Harms heeft niet zo veel grond en hij zou maar 7.500 flessen wijn kunnen produceren.
Hij vraagt zich af of de kosten van het bottelen hoger of lager dan € 0,75 per fles worden.
→ Geef op je antwoordblad aan welke woorden er in onderstaande zinnen bij (1) en (2) moeten worden ingevuld. Kies uit duurder, goedkoper, meer, minder.
Doe het zo:
Als boer Harms 7.500 flessen produceert kunnen de kosten van de machine over ...(1)... flessen worden verdeeld. Daardoor wordt per fles het bottelen ...(2)... .
- Gebruik informatiebron 8.*
- 2p **36** Boer Harms koopt van zijn buurman 0,5 hectare grond. Hij heeft nu een bedrijf van 2 hectare.
Hij kan nu ook 10.000 flessen wijn maken. Als hij berekent hoeveel winst hij kan maken valt hem dat tegen. “Ik krijg nu alleen de winst voor de boer. Maar ik heb geen tussenhandelaar en winkelier nodig. Mijn vrouw kan de wijn net zo goed zelf verkopen. De marge voor de tussenhandelaar en de winkelier is dan ook voor mij.”
→ Bereken de totale winst van boer Harms als hij zijn vrouw de wijn laat verkopen. Schrijf je berekening op.
- 1p **37** Zijn vrouw is erg enthousiast over de plannen van haar man. Vooral het verkopen van wijn vanuit huis lijkt haar erg leuk. Toch is boer Harms zelf minder enthousiast. “Zelf de wijn verkopen zou wel eens ongunstig voor de afzet kunnen zijn”, zegt hij.
→ Geef een argument voor de uitspraak van boer Harms.